

KIMOSHDI SAVDOSINI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY JIHATLARI

Abduvaliyev Murodillo Ma'rufjon o'g'li

Farg'ona Davlat Universiteti

Huquq ta'limi kafedrasida o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Kimoshdi savdosini tashkil etishning huquqiy asoslari tahlil qilinib, normativ-huquqiy hujjatlar hamda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar yoritildi. Shuningdek, huquqiy bazani yanada takomillashtirishga qaratilgan takliflar, taqqosiy yondashuv va sud amaliyotidagi misollar o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Kimoshdi savdosi, e-auksion, tanlov, tender.

Hozirgi zamonaviy va virtual olam rivojlangan davrda nafaqat iqtisodiy munosabatlar, balki fuqarolik huquqiy munosabatlar ham zamon talablariga moslashishga majburdir. Shuning uchun ham mamlakatimizda barcha sohalar kabi shartnomalarni vujudga keltiruvchi vositalar ham elektron tuzulmalar orqali amalga oshirilishi, shuningdek ularni shaffoflik prinsipiga mos bo'lishini taminlash maqsadida ular Kimoshdi savdosi orqali amalga oshirilishi takomillashmoqda.

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Shartnomaviy munosabatlarni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 14-sentabrdagi PF-6313-son Farmoni va "Elektron onlayn-auksionni o'tkazish tartibini soddalashtirish, uning shaffofligini oshirish hamda ishtirokchilar huquqlarining ishonchli himoyasini kafolatlash chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 24-iyuldagi PQ-5197-son qarori ijrosini ta'minlash, shuningdek, elektron onlayn-auksion va tanlovlarni tashkil etish hamda o'tkazish tartibini takomillashtirish maqsadida Vazirlar Mahkamasining Elektron onlayn-auksion va tanlovlarni tashkil etish hamda o'tkazish tartibini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi qarori ushbu munosabatni tartibga soluvchi eng asosiy normativ-huquqiy hujjatlar xisoblanadi.

Kimoshdi savdosining ikki xil ko'rinishi mavjud bo'lib, bular Auksionlar va tanlovdur. Auksionlar va tanlovlar ochiq va yopiq bo'lishi mumkin. Ochiq auksionda va ochiq tanlovda xohlagan shaxs qatnashishi mumkin. Yopiq auksion va yopiq tanlovda shu maqsad uchun maxsus taklif etilgan shaxslargina qatnashadilar¹.

Agar qonunda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, tashkilotchi kimoshdi savdosi o'tkazilishi to'g'risida kamida o'ttiz kun oldin xabar qilishi kerak. Xabarda, har qanday holda

¹ O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. T.: Adolat, 2024.

ham, kimoshdi savdosining vaqti, joyi va shakli, kimoshdi savdosiga nima qo'yilayotgani va uni o'tkazish tartibi, shu jumladan kim oshdi savdosida qatnashishni rasmiylashtirish to'g'risidagi, shuningdek boshlang'ich narx to'g'risidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak.

Agar kimoshdi savdosiga faqat shartnoma tuzish huquqi qo'yilayotgan bo'lsa, bo'lajak kimoshdi savdosi to'g'risidagi xabarda bunga beriladigan muddat ko'rsatilishi kerak. Agar qonunda yoki kimoshdi savdosi o'tkazilishi haqidagi xabarda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, xabar bergan kimoshdi savdosining tashkilotchisi auksion o'tkazishdan xohlagan vaqtida, lekin u o'tkaziladigan kundan kamida uch kun oldin, tanlov o'tkazishdan esa — tanlov o'tkaziladigan kundan kamida o'ttiz kun oldin bosh tortishga haqli.

Kimoshdi savdosining tashkilotchisi uni o'tkazishdan mazkur muddatlarni buzib bosh tortgan hollarda ishtirokchilarning ko'rgan haqiqiy zararlarini to'lashi shart. Yopiq auksion yoki yopiq tanlov tashkilotchisi xabar yuborilganidan keyin aynan qancha muddatda kimoshdi savdosidan bosh tortganligidan qat'i nazar, o'zi taklif etgan ishtirokchilarning real zararini to'lashi shart. Kimoshdi savdosining qatnashchilari kimoshdi savdosi o'tkazilishi to'g'risidagi xabarda ko'rsatilgan miqdorda, muddatlarda va tartibda zakalat puli to'laydilar. Agar kimoshdi savdosi o'tkazilmasa, zakalat qaytarib berilishi kerak. Zakalat kimoshdi savdosida qatnashgan, lekin unda g'olib chiqmagan shaxslarga ham qaytarib beriladi.

Kimoshdi savdosida g'olib chiqqan shaxs bilan shartnoma tuzishda u to'lagan zakalat summasi tuzilgan shartnoma bo'yicha majburiyatlarni bajarishda hisobga olinadi. Kimoshdi savdosida g'olib chiqqan shaxs va kimoshdi savdosining tashkilotchisi auksion yoki tanlov o'tkazilgan kuni kim oshdi savdosining natijalari to'g'risida bayonnoma imzolaydilar, bu bayonnoma shartnoma kuchiga ega bo'ladi. Kimoshdi savdosida g'olib chiqqan shaxs bayonnomani imzolashdan bosh tortsa, to'lagan zakalatidan mahrum bo'ladi. Bayonnomani imzolashdan bosh tortgan kimoshdi savdosining tashkilotchisi zakalatni ikki hissa qilib qaytarishi, shuningdek kimoshdi savdosida g'olib chiqqan shaxsga kimoshdi savdosida qatnashish tufayli o'ziga yetkazilgan zararining zakalat pulidan ortiq bo'lgan qismini to'lashi shart.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. T.: Adolat, 2024.
2. Fuqarolik huquq I. Darslik. Toshkent- 2022. 425-b.
3. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksiga sharh: Professional sharhlar. T 2. / O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. – Toshkent: Baktria press, 2013, - 768 b